

CKO JAARVERSLAG 2024

Versie 3.1
24 april 2025

Mercuriusplein 3,
Postbus 242,
2130 AE Hoofddorp

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	CKO en samenvatting werkzaamheden	5
3.	Toelichting op de werkzaamheden CKO	7
4.	Samenvatting bevindingen en aanbevelingen	11
5.	Bijlage met begrippen en afkortingen	11

1. Inleiding

1.1. Aanleiding verslag

Op grond van artikel 17, lid 1 van het Reglement Kwaliteitsonderzoek NOREA (RKON) dient het College Kwaliteitsonderzoek (CKO) jaarlijks aan het Bestuur verslag uit te brengen over zijn werkzaamheden, waaronder een geanonimiseerd overzicht van de onderzoeken. Dit document is het verslag van het CKO over het jaar 2024.

Het verslag heeft mede tot doel gevolg te geven aan het gestelde in artikel 17, lid 2 van het RKON. Hierin is bepaald dat het Bestuur op basis van dit verslag de leden informeert over de werkzaamheden van het CKO en geaggregeerde en geanonimiseerde uitkomsten van de onderzoeken.

1.2. Achtergrond kwaliteitsonderzoeken

Op grond van de Statuten (art. 3.1) bevordert NOREA de kwaliteit van de beroepsuitoefening door de leden, voor zover deze beroepsuitoefening binnen het vakgebied, IT-auditing, valt of daaraan raakt. Eén van de middelen die NOREA daartoe volgens de Statuten (art. 4.1.c.) aanwendt is het stellen van regels in de vorm van reglementen, richtlijnen en besluiten over, onder meer, het gedrag en de beroepsuitoefening.

De IT-auditor, en daarmee de IT-auditorganisatie waarin de IT-auditor werkzaam is, moet om tot kwalitatief hoogwaardige diensten te komen, beschikken over een effectief stelsel van kwaliteitsbeheersing zoals vastgelegd in het Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA (RKBN). Het RKBN vormt daarmee de basis van het toetsingskader voor het uitvoeren van kwaliteitsonderzoeken. Deze kwaliteitsonderzoeken zijn uitgewerkt in het RKON.

NOREA acht, naast de kwaliteit bevorderende maatregelen voor de uitvoering van opdrachten, een effectief onderzoek naar de naleving van de vigerende normen voor de beroepsuitoefening door IT-auditors, als sluitstuk van het streven naar kwaliteitsbevordering, van belang. Het kwaliteitsonderzoek wordt namens CKO/NOREA uitgevoerd door onafhankelijke collega-IT-auditors met inachtneming van in Nederland algemeen aanvaarde normen en de internationale regelgeving zoals die is uitgevaardigd door de International Federation of Accountants (IFAC).

1.3. Doelstelling kwaliteitsonderzoeken

De kwaliteitsonderzoeken hebben tot doel het vaststellen dat het door de IT-auditorganisatie gehanteerde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen voldoet aan het RKBN, de Statuten, Reglementen en Richtlijnen van NOREA.

1.4. Reikwijdte kwaliteitsonderzoeken

Met ingang van 2019 betreft het bestuur naast assurance-opdrachten ook adviesopdrachten in het kwaliteitsonderzoek. Daarbij ligt de nadruk van het onderzoek op de ‘organisatorische randvoorwaarden’ van de opdracht zoals het kwaliteitshandboek, de opdrachtbevestiging en de eisen die aan de rapportage en documentatie worden gesteld. Ook wordt daarbij gelet op het risico van ‘onbedoelde assurance’ door foutief gebruik van termen als zekerheid, controle, oordeel, conclusie, review, audit, etc. in de rapportage. Dit speelt in het bijzonder bij specifieke werkzaamheden (4400) en andere striktere regulering.

In de jaren tot 2023 is gewerkt met een relatief vast selectieschema waarin de bekende IT-audit organisaties werden geselecteerd en ook een beperkt aantal ZZP'ers. In is een meer risicogerichte insteek geïntroduceerd waarbij met name ook kleinere IT-auditorganisaties, die assurance-opdrachten uitvoeren, extra aandacht hebben gekregen. Deze risicogerichte benadering wordt voor de komende onderzoeksjaren gecontinueerd en/of verder uitgewerkt.

2. CKO en samenvatting werkzaamheden

2.1. Taakstelling CKO

Het CKO is volgens het gestelde in artikel 5 lid 2 RKON belast met de uitvoering van de kwaliteitsonderzoeken.

2.2. Samenvatting werkzaamheden

De werkzaamheden waren in het verslagjaar vooral gericht op:

- Follow up op hoge non-response bij jaarlijkse uitvraag bij leden naar hun werkzaamheden. (In 2024 van 45% binnen de gestelde termijn naar uiteindelijk 5% na meerdere reminders!)
- De selectie van de te onderzoeken organisaties, begeleiding en review, de lopende onderzoeken, de voortgang, bevindingen, conclusies en (concept-)rapporten in dat verband, waarbij ook afstemming plaatsvond over de weging en oordeelsvorming over de bevindingen en/of aanbevelingen. Voor 2024 is de termijn van om de 4 jaar selecteren in overleg met het bestuur bijgesteld naar 5 jaar omdat dit meer marktconform is. Daarnaast is het selectiesysteem herzien.
- Voortzetting van het overleg met het Instituut van Internal Auditors Nederland (IIA NL) n.a.v. het opzeggen van de accreditatieovereenkomst door IIA. Het CKO heeft onder meer een pilot onderzoek uitgevoerd bij een IAD gecombineerd met een IIA-toetsing.
- Om het kennisniveau op peil te houden heeft NOREA in 2024 bijeenkomsten georganiseerd voor ZZP'ers over de do's en dont's met betrekking tot kwaliteitsbeheersing en dossiervorming. Het CKO heeft hierin actief geparticipeerd. Voor 2025 is besloten deze lijn van kennisdeling actief te continueren.
- Herzien materiaal CKO. Het materiaal bleek ten dele gedateerd en is geactualiseerd en er is ook een aparte vragenlijst 4400 voor de toetsers ontwikkeld.
- Intensiveren samenwerking met kwaliteitsonderzoekers om de consistentie te bewaken en uitbreiding. Een oproep in 2024 om het aantal CKO-onderzoekers uit te breiden heeft er in geresulteerd dat er zich vier gegadigden hebben gemeld. Voor kwaliteitsonderzoekers is inmiddels een training ontwikkeld die op 8 april 2025 voor het eerst zal worden gegeven.
- Het CKO heeft in de verslagperiode viermaal vergaderd.

2.3. Samenstelling CKO

De samenstelling per 31-12-2024

- drs. J.J. (Jaap) van Beek RE RA (voorzitter)
- drs. M.A. (Marcel) Bongers RE RA CIA CISA CFE CBM (vice-voorzitter)
- ir.drs. V.J.M. (San) Emmen RE RO EMIA
- R.H.M. (Ron) Hakvoort RE MSc CISA CISSP
- drs. F.J. (Frits) Heijman RE RA (linking pin met het Bestuur)
- H.J. (Hendrik Jan) Land RE RA MSc CISA
- E. Rosier (Edwin) RE RA CISA
- R. (Roy) Zwartjes RE

3. Toelichting op de werkzaamheden CKO

In dit hoofdstuk wordt een nadere toelichting gegeven op de activiteiten die in de verslagperiode zijn ontplooid.

3.1. Follow up non response uitvraag activiteiten bij leden en meldingen bij NOREA

De aanschrijving ten behoeve van het onderzoek is deels nog gebaseerd op de jaarlijkse uitvraag naar de werkzaamheden in het voorgaande jaar (2023). Dit jaar is getracht meer zicht te krijgen op de soort van activiteiten. De leden moeten daarbij (combinaties van) opdrachten aangeven. Omdat de ledenadministratie maar beperkt inzicht verschaft wordt ook komend jaar getracht de uitvraag verder te verbeteren.

Teleurstellend is dat een deel van de leden niet voldoende meewerkt aan het aanleveren van informatie over hun activiteiten. In eerste instantie hebben bijna 400 leden niet op de uitvraag van dit jaar gereageerd. Mede dankzij vier keer manen naar de leden is er een 95% beeld gekregen. Door het veelal niet doorgeven van mutaties (werkgever/ZZP-status) werkt NOREA continue met een ‘vervuild’ bestand. Voor het bureau van NOREA en het CKO betekent dit veel extra werk.

Uit de recente aanschrijvingen 2024 blijkt dat veel leden, als ZZP’er dan wel in loondienst niet beseffen dat men zelf een kwaliteitssysteem volgens het Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA (RKBN) moet onderhouden. Uit de analyse van de uitvraag bleken in de meeste gevallen de risico’s beperkt. In een aantal gevallen werden er toch assurance-opdrachten uitgevoerd. Die leden die dat betreft zijn of worden toegevoegd aan de selectie.

In toenemende mate worden meldingen gedaan bij NOREA over met name afwijkende assurancerapportages zoals ISAE3402 maar ook over DigID en andere rapportages. Voor het CKO kan dit aanleiding zijn om betrokken leden dan wel organisaties in de selectie van kwaliteitsonderzoeken op te nemen. Het CKO is met NOREA en een extern kantoor gestart met de ontwikkeling van een training op het gebied van Do’s en Dont’s bij assurance-opdrachten. Doelgroep zullen de RE’s zijn die binnen hun organisatie daartoe geen opleidingsprogramma’s kunnen volgen.

3.2. Geaccrediteerde beroepsorganisaties

Met de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) is in 2015 afgestemd op welke wijze invulling gegeven moet worden aan artikel 4.2 van het Reglement Kwaliteitsonderzoek, waarin de mogelijkheid wordt

geboden om gebruik te maken van kwaliteitsonderzoek door andere door NOREA erkende beroepsorganisaties. De uitvoering van kwaliteitsonderzoek van accountantsorganisaties met betrekking tot IT-assurance-opdrachten, anders dan jaarrekeningcontrole, wordt op grond van deze afspraak met NBA in de NOREA-selectie van uit te voeren onderzoeken betrokken.

Met IIA NL-NL heeft in 2024 intensief overleg plaatsgevonden omdat IIA NL in december 2023 de accreditatieovereenkomst heeft opgezegd met NOREA en NBA. De intern werkzame RE's vallen daarom nu onder de verplichte kwaliteitstoetsingen van NOREA.

In 2024 hebben IIA en CKO namens NOREA samengewerkt in de werkgroep vergelijking beroepsnormen om te evalueren in hoeverre de aanpak en uitvoering van de wederzijdse onderzoeken overeenkomen. Op basis van de uitkomsten geeft de werkgroep ook adviezen wat dit betekent voor de kwaliteitsonderzoeken. De rapportage wordt in de loop van 2025 verwacht. De NBA zal ook meelesen met de concept rapportage.

Daarnaast is er vanuit de IAD's ook behoefte gebleken om door NOREA getoetst te worden. Ultimo 2024 is bij een grote verzekeringsmaatschappij met succes een pilot uitgevoerd waarbij in samenwerking zowel de externe kwaliteitstoetsing op de IIA-normen als op de NOREA-normen is uitgevoerd. Hierbij zijn 11 RE's in de toetsing betrokken.

De scope van de kwaliteitstoetsingen van IIA en NOREA zorgden samen voor een brede dekking van de kwaliteit van een interne auditdienst. Door de kwaliteitstoetsingen in samenwerking uit te voeren, zijn de verplichte kwaliteitstoetsingen vanuit IIA en NOREA zo efficiënt mogelijk uitgevoerd en is, zoveel als mogelijk, voorkomen dat dubbel werk is uitgevoerd. De rapportage is in het 1e kwartaal 2025 gepresenteerd.

De nadere follow-up van de pilot zal in 2025 plaatsvinden.

Met het Samenwerkingsverband Kwaliteitsonderzoek Overheidsaccountants (KOA) bestaat sinds 2016 een accreditatieovereenkomst voor de uitvoering van kwaliteitsonderzoeken waarbij de RE's in overheidsdienst worden betrokken. In 2022 is de accreditatieovereenkomst verlengd, de samenwerking verloopt goed en periodiek vindt overleg plaats.

3.3. Herzien selectiesysteem

In 2024 is door het CKO het selectiesysteem van de afgelopen jaren geëvalueerd. Het CKO heeft geconstateerd dat zij niet in staat is om aan te tonen dat elk lid 1x in de 4 jaren geselecteerd wordt voor een kwaliteitsonderzoek. Dit komt met name omdat de groep van ZZP'ers beperkt is onderzocht. In overleg met het bestuur is de termijn van selectie bijgesteld naar 5 jaar (meer marktconform) en worden vanaf nu meer ZZP'ers meegenomen in de selectie. Hierbij wordt zoveel mogelijk risicogericht geselecteerd met focus op assurance-opdrachten. Voor ZZP'ers met een beperkt risicoprofiel is besloten een verkorte procedures te ontwikkelen qua kwaliteitsonderzoek.

3.4. Uitgevoerde CKO onderzoeken

In 2024 is aan 23 organisaties en 12 ZZP'ers verzocht een self-assessmentonderzoek aan te leveren. Na beoordeling hiervan zijn in 2024 16 organisaties aangeschreven voor de uitvoering van een nieuw of herhaald onderzoek. Hiervan zijn er in 2024 4 afgerond en lopen 12 onderzoeken door naar 2025 of worden dan opgestart. Door de aandacht die nodig was voor de non-response op de uitvraag in samenhang met de kennisoverdracht naar de nieuwe algemeen directeur is enige vertraging ontstaan in de uitvoering. Inmiddels is dit hersteld.

Een 7-tal onderzoeken gestart in voorgaande onderzoekjaren zijn in 2024 afgerond.

Er zijn 6 organisaties/ZZP'ers onderworpen aan een verkorte procedure naar aanleiding van het ontvangen een self-assessment. Binnen een halfjaar is op basis van de gedane constatering een verbeterplan opgevraagd.

Bij de in 2024 onderzochte organisaties waren in totaal 36 RE's werkzaam. (2023:17, 2022; 61)

Op basis van de jaarlijkse uitvraag ten behoeve van het onderzoek door het CKO is de onderverdeling van de door RE's uitgevoerde werkzaamheden:

• Niet optredend als RE:	15%
• Assurance- en adviesopdrachten:	25%
• Uitsluitend assurance-opdrachten:	20%
• Uitsluitend adviesopdrachten:	15%
• Werkzaam als RE, maar niet resulterend in of bijdragen aan een schriftelijk (eind)rapport:	25%

3.5. Baten en lasten kwaliteitsonderzoek 2023:

Rekening houdend met overloop door nog onderhanden toetsingen zijn in de jaarrekening 2024 de volgende baten en lasten opgenomen:

Totaal kosten kwaliteitsonderzoek

• Gefactureerde onderzoeken	€ 31.135, –
• Kosten kwaliteitsonderzoekers	€ 30.060,–
• Extra projectactiviteiten CKO	€ 8.455, –
• Kosten aansprakelijkheidsverzekering	€ 4.621, –
• Kosten abonnement clientonline.nl	€ 2.388, –
	€ 45.524, –

4. Conclusies en aanbevelingen n.a.v. NOREA-onderzoeken 2024

Uit de recente aanschrijvingen 2024 blijkt dat veel leden niet beseffen dat men zelf een kwaliteitssysteem volgens het Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA (RKBN) moet onderhouden.

In dit verband adviseren wij NOREA te overwegen of voor IT-auditors in loondienst, die geen IT-audit opdrachten uitvoeren de invoering van de categorie IT-auditor in business niet alsnog een optie is. Voor deze categorie zou de eis van een eigen kwaliteitssysteem beperkt kunnen worden tot het voldoen aan de eis van bijvoorbeeld Permanente Educatie. Vanwege het beperkte risicoprofiel selecteert CKO momenteel deze leden al niet voor kwaliteitsonderzoek.

De onbekendheid met de regels wordt bevestigd in de meeste onderzoeken waarbij ZZP'ers zijn geselecteerd. In bijna alle gevallen blijkt dat het kwaliteitssysteem niet aan de eisen voldoet. Als éénmaal duidelijk is wat de verwachting is zien we dat relatief snel herstel mogelijk is

Er is in 2024 door NOREA veel aandacht besteed om het kwaliteitsniveau van met name ZZP-opdrachten te versterken. Wij adviseren NOREA hier ook in 2025 mee door te gaan zeker ook vanwege de invoering van ISQM1 /2 Het hebben van de RE-titel brengt lusten en ook lasten met zich mee.

Het CKO overweegt om een snelle inhaalslag te kunnen maken voor deze categorie door het invoeren van een Pré-toets. ZZP'ers kunnen worden gevraagd om zich te melden voor de Pré-toets door het CKO. Op die manier ontstaat snel duidelijkheid over wat er geregeld moet worden en wordt veel frustratie door onvoldoendes vermeden. De inspanning die nodig is om aan de regels te voldoen valt afhankelijk van

de soort van opdrachten mee en op die manier wordt de kwaliteit over de hele linie snel verbeterd.

In 2024 wordt het beeld uit de onderzoeken uit 2023 doorgezet. Ten opzichte van de jaren daarvoor is het aantal onvoldoendes veel hoger dan in de jaren daarvoor. In 2023 en 2024 schommelt het rond de 50% van de onderzoeken. Daarbij wordt aangetekend dat nog niet alle onderzoeken voor 2024 zijn afgerond. Ook in 2024 zijn met name kleine IT-audit organisaties onderzocht. De belangrijkste bevindingen hebben betrekking op het constateren van afwijkingen in de dossiers ten opzichte van het kwaliteitsstelsel, doordat bv de acceptatieprocedures niet gedocumenteerd zijn en OKB niet aantoonbaar is uitgevoerd. Daarnaast is het kwaliteitssysteem soms niet specifiek gemaakt en geen OKB maar een interne review uitgevoerd.

De organisaties die een onvoldoende onderzoeksresultaat hebben krijgen opgelegd, dat zij binnen 2 maanden een verbeterplan moeten indienen, waarvan de werking opnieuw wordt onderzocht. Uit dergelijke onderzoeken komt naar voren dat dit tot nu toe adequaat wordt opgevolgd.

De onderzoeken in 2024 zijn overwegend constructief verlopen. Waar in enkele gevallen discussies zijn gevoerd over diverse inhoudelijke zaken en bevindingen, hebben die uiteindelijk goede uitkomst geleid.

5. Bijlage met begrippen en afkortingen

- **Advies:**
Een besluitvormende mening over een of meer elementen of aspecten in de toekomst (ontleend aan ‘Studie Adviesdiensten’ – januari 2012).
- **Adviesdienst/-opdracht:**
De werkzaamheden die benodigd zijn om een advies te formuleren en te uiten (ontleend aan ‘Studie Adviesdiensten’ – januari 2012).
- **Assurance-opdracht:**
De opdracht waarbij een IT-auditor een conclusie formuleert die is bedoeld om het vertrouwen van beoogde gebruikers, niet zijnde de partij die zich verantwoordt, in de uitkomst van een evaluatie of de toetsing van het object van onderzoek ten opzichte van de toetsingsnormen te versterken.
- **IT-auditor:**
De Register EDP-auditor (RE), ingeschreven in het register van NOREA.
- **IT-auditorganisatie:**
De organisatorische eenheid waarbinnen één of meer IT-auditors op grond van een onderzoek met betrekking tot de situatie ten aanzien van de informatietechnologie een oordeel of advies geven.
- **Professionele dienst:**
De werkzaamheden die een IT-auditor uitvoert binnen een IT-auditorganisatie, waarvoor IT-auditdeskundigheid en deskundigheid op aanverwante terreinen is vereist.

Afkortingen

- CKO College Kwaliteitsonderzoek
- IIA NL Instituut Internal Auditors Nederland
- KOA Samenwerkingsverband Kwaliteitsonderzoek Overheidsauditors
- RKBN Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA
- RKON Reglement Kwaliteitsonderzoek NOREA